

Pospíšil, Ivo

Úspěšný pokus o recepční studii

Slavica litteraria. 2013, vol. 16, iss. 1-2, pp. 233-235

ISBN 978-80-210-6526-0

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/129072>

Access Date: 03. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

často spočívá na eliminaci původních významů symbolu a na jejich záměně za znak nebo metaforu. Odborná literatura, o níž se autoři opírají, je však bohužel omezena na jednotlivé autorské národní okruhy – až na čestné výjimky. To do značné míry vymezuje a omezuje, limituje výsledky bádání a nese s sebou nebezpečí opakování nebo variování již řečeného. Vědecký projekt siedleckých literárních vědců jako celek představuje značnou hodnotu a znovu potvrzuje, že univerzita v tomto městě a její filologická a kulturologická bádání se stávají polským a evropským výzkumným centrem.

Ivo Pospíšil

ÚSPĚŠNÝ POKUS O RECEPČNÍ STUDIÍ

Juříčková, M.: *Dva horizonty: Sigrid Undsetová a česká recepce*. Opera Universitatis Masarykianae Brunensis, Facultas Philosophica, Spisy Masarykovy univerzity v Brně, Filozofická fakulta, č. 400. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 211 s. ISBN 978-80-210-5546-9.

Brněnská nordistka a nositelka vysokého norského státního vyznamenání se ve svém habilitačním spisu úspěšně pokusila ukázat dílo Sigrid Undsetové a vůbec skandinávský fenomén v českém recepčním osvětlení. Od samého počátku se snažila pojmut svou práci jakoby na průsečíku různých přístupů k literatuře: literární komparatistiky, recepční estetiky, ale také nově nastavené literární historie, zejména vzhledem k norskému a vůbec skandinávskému specifiku. Navíc – ve vztahu k tomu, že se dílo Undsetové rodilo a zrálo v první polovině 20. století – zároveň klíčových momentů utváření moderní evropské kultury. Dva horizonty Juříčkové znamenají, jak sama uvádí, primárně horizont norský a český, v němž se však skrývají další dualistické modely. Již sama podoba norské literatury, již autorka nazývá mladou, neboť ji možná ne zcela oprávněně identifikuje se vznikem samostatného novodobého norského státu a tím i s emancipací jeho kultury, je dualitní pozičně: tedy jde o norskou literaturu, která se vždy pohybuje v sepětí s dánskou nebo švédskou a ve vyšší rovině s celým skandinávským kontextem. Důvod, proč o knize píšeme v primárně slavistickém periodiku, je právě její český a obecně komparativní koncept: možná by knize prospěly i další srovnávací sondy (někdy se tu objevuje kontext německý a anglosaský), třeba i do jiných slovanských literatur, z nichž problém recepce ruské by mohl být dost podnětný i pikantní, ale to by se asi již ocitlo za referenčním rámcem studie.

Autorčinou silou je nejen to, že zmapovala recepční fáze tvorby Undsetové v českém prostoru, ale také že ji umístila do obecněji teoretických poloh, o čemž jsme již psali. Škoda, že poněkud stranou zůstal aspekt genologický, ne-

boť v tom bývá recepcce nejpříznačnější, protože nejpřesněji esteticky reflektuje tvořivý stav recepčního prostředí. Pravda je, že se ho poněkud dotýká v souvislosti s tím, co nazývá román-epopej nebo románová epopej a v souvislosti s žánrem historického románu. To, co bývá silou koncepcce, může být částečně i její slabostí: to je to, že se autorka možná až příliš snaží vtlačit do svého pojetí i obecné koncepcce, teorie a metodologie, škoda jen, že většinou konjunkturně a mediálně protlačovaná a uznávaná rozhodující skupinou českých literárních vědců, kteří v české literární vědě drží reálnou moc. Existuje ovšem i řada jiných prací, které by byly využitelné.

Klíčovým momentem je právě fakt, že dílo Undsetové vznikalo a bylo prvotně recipováno na hranici realismu a moderny: proto autorka sleduje nejen norský horizont, ale také české recepční prostředí odvíjející se od počátku 20. století. Analýza povídek a románů, kterou autorka nabízí v druhé části své práce, ukazuje na psychologické a náboženské přístupy, jimiž byla Undsetová zasažena, zejména v souvislosti s proměnami jejích životních postojů, konverzemi a duchovním blouděním či hledáním nových opěrných bodů. Příloha obsahuje také „bodový životopis“ Undsetové, jakož i přehled její tvorby a chronologii českých překladů. To je velmi užitečné zejména v sepětí s vývojem její osobnosti, díla i české recepcce. To, že se Undsetová narodila v dánském Kalundborgu, žila v Norsku, pracovala u německé firmy a za války žila v USA, nejsou pouze holá životopisná fakta, ale také důležité etapy vyzrávání a životních postojů.

Od analýzy vyprávěcích struktur a prvků poetiky přechází autorka k přehledu, resp. chronologii české recepcce díla Undsetové, ale zde se její výklad poněkud třífští a ztrácí onu na počátku tak markantní celistvost. Řekl bych, že dominantním rysem této monografie je právě úsilí o celistvý, holistický výklad na straně jedné a snaha prezentovat detailní etapy tvůrčího vývoje autorky a její české recepcce: to má za následek jistou výkladovou nevyrovnanost, ale ani ta není – celkem vzato – zásadním oslabením působivosti studie a její přesvědčivosti.

Do svého konceptu autorka zapracovala – poněkud nenápadně – i ženské, snad i feministické hledisko, tedy osud kreativní ženy, která se prosadila, neustále hledala a výrazně soupeřila s muži, uměla se s nimi a s jejich světem i rozejít a dokázala je v duchovním hledání také překonat. To s sebou ovšem nese možné úvahy o její Nobelově ceně, včetně její oprávněnosti. Kdybychom brali tuto cenu jako jednoznačné ocenění kvality, asi by byla Undsetová jednou z řady kandidátů a kandidátek a patrně by na ni ani nedosáhla. Pokud však tuto cenu bereme jako výraz společenské pozice a politických a jiných kontextů, je to již mnohem přijatelnější: takových společensko-politických „nobelovek“ byla totiž většina: stačí se podívat, jak nositelé Nobelových cen za literaturu působili na světovou literaturu, a jaký jí tedy dávali vývojový impuls, a lehce zjistíme, že většina takových poetologických „tahounů“ zůstala mimo obzor Nobelova výboru.

Důležitým místem monografie je pasáž, v níž se Juříčková zamýšlí nad „podprahovou“ motivací českého zájmu o dílo Undsetové. To má jistě – vzhledem k Masarykově České otázce – vztah spíše k počátku 20. století, resp. k jeho první polovině: ukazuje se, že dynamika české i jiné recepcce autorky reflektuje společenské změny, posuny apod., ale většinou jinak, než by se mohlo předpokládat. Z toho se dalo vytěžit mnoho: nejen k literatuře, ale také k povaze společenského procesu, totiž k jeho nečernobílosti, neschematičnosti.

Komentáře M. Juříčkové k různým českým edicím Undsetové jsou nesmírně cenné i svým opatrným vztahem k zobecněním, která lákají. Jinak autorčiny estetické a politické názory vyjádřené v monografii plně odpovídají dnes u nás mediálně i jinak vládnoucím názorovým normám. U autorky tak znalé své věci bych očekával názory razantnější, třeba, nedej bože, i polemické, osobnější a osobitější, ale i tak jde o dílo mimořádné hodnoty. Monografie Miluše Juříčkové je v našem prostředí výjimečným dílem: jednak svou tematikou, víceaspektovostí, spojením s některými teoretickými přístupy (komparatistika, recepční estetika aj.), jednak kultivovaným obrazem podstatně představitelky norské a celé skandinávské literatury: těch horizontů/obzorů je v knize více než dva a je to dobře. Svou materiálovou nasyceností, inteligentní prací s faktografií a biografií, textovou analýzou a zmíněnými přesahy k obecnějším polohám se řadí k několika málo skandinavistickým literárněvědným pracím s poslední doby, které mají význam i v obecném komplexu literární vědy a literární komparatistiky.

Ivo Pospíšil

БЫТИЕ В ФОРМЕ, ЦВЕТЕ И СЛОВЕ

Халдин, Г.: *Поэтографика*. Екатеринбург: Изд-во Уральского университета, 2011. 170 с. ISBN 978-5-7996-0587-2.

Сборник стихов «Поэтографика» – третья книга Геннадия Халдина, представителя современной литературы Урала.

Геннадий Халдин – поэт, художник, профессиональный промышленный дизайнер в одном лице. Член Союза Дизайнеров России, преподаватель Уральского Федерального Университета. «Поэтографика» – попытка перенести субъективный творческий мир писателя в фигурные стихотворения. «Поэтографика», как и названия предыдущих двух книг автора «Рефлексия» и «Тектоника», безусловно, привлекают внимание. Эти названия вполне отражают специфику авторской техники, заключающуюся в слиянии двух форм искусства в единое целое.

Визуальность стиха является большой выгодой, значительно расширяющей его изобразительные возможности. Следует отметить, что в отличии от